

Tezden Türetilmiş Makale

Türk Dış Politikasında Paradigma Değişimi ve Ulusal Basına Yansımaları: Örnek Olay İncelemesi*

Samet Kavoglu (Dr. Öğr. Üyesi)
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
samet.kavoglu@marmara.edu.tr

Başvuru Tarihi: 30.01.2018
Yayına Kabul Tarihi: 13.06.2018
Yayınlanma Tarihi: 30.07.2018

Öz

Küresel ölçekte yaşanan değişim ve dönüşümlerin uluslararası halkla ilişkiler faaliyeti olarak kamu diplomasisi uygulamalarını da etkilediği, devletten harici kamulara dönük tek yönlü iletişimin sürdürülebilir olmadığı varsayımından hareket eden bu çalışma, 21.yy kamu diplomasisi yaklaşımı bağlamında dahili kamuları mercek altına almaktadır. Bu bağlamda da dahili kamulara ulaşarak, onları kamu diplomasisi faaliyetlerinin katılımcı aktörü olma konusunda bilinçlendirebilecek öncelikli araçların başında gelen kitle iletişim aygıtlarının süreçteki rolünü sorgulamayı amaçlamaktadır. İdeoloji ve mülkiyet bileşenlerinin dış politika ve kamu diplomasisi faaliyetlerine dair haber üretimine etkileri var mıdır? Varsa nelerdir? sorularına da cevap aramaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından kilit öneme sahip dâhili kamuların rıza ve onayına odaklanan bu çalışmada, dâhili kamuları etkileme gücü bağlamında ulusal yazılı basın incelemeye dâhil edilmiştir. Ulusal basın evreninden ideoloji ve mülkiyet bağlamında seçilen örneklem gazetelerinde Davos krizi haberleri Van Dijk'ın "söylem analizi" yaklaşımı ile incelemeye alınarak, harici kamularda olumlu algılamaları olan hadisenin, dâhili kamuoyuna sunumunda oluşan farklılaşma incelenmiştir. Örneklem gazetelerinden Cumhuriyet ve Sözcü, iktidar karşıtı söylemini, Sabah ise iktidarı olumlayan söylemini kesintisiz olarak devam ettirirken, Hürriyet gazetesinin millî hassasiyetleri de olan örnek vaka bağlamında 'öteki'ni tenkit ederken, iktidara da dolaylı olarak eleştiri sunduğu gözlenmiştir. Yeniçağ, iktidarın milliyetçi söylemlerini meşrulaştırmakla birlikte ideolojik çizgisini görece uzak bir noktaya konumladığı iktidarın söylem ve eylemlerini tenkit eden içeriğe ağırlık vermiştir. Sonuç olarak kamuoyu oluşumundaki etkin rolü bağlamında ulusal basının, Filistin meselesine dönük yüksek ilgisi, siyasal elitlere faaliyet alanı açması bakımından anlamlı olup, dâhili-harici kamu dengesini oluşturabilmek açısından eleştirileri minimize edici adımların gerekliliği de ifade edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Dış Politika, Medya, İsrail, Filistin.

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne 2016 yılında sunulan "Türk Dış Politikasında Paradigma Değişimi Ve Ulusal Basına Yansımaları: Örnek Olay İncelemesi" başlıklı Doktora tezinden türetilmiş makaledir.

Article Derived From Thesis

Paradigm Change in Turkish Foreign Policy and Its Reflections on the National Press: A Case Study

Samet Kavoglu (Asst. Prof.)
Marmara University Faculty of Communication
samet.kavoglu@marmara.edu.tr

Date Received: 30.01.2018

Date Accepted: 13.06.2018

Date Published: 30.07.2018

Abstract

Based on the assumption that the global changes and transformations affect the public diplomacy practices with regards to the international public relations, and the one-way communication from the state to the foreign publics is not sustainable, this study investigates the internal publics in the context of the 21st century public diplomacy approach. In this context, it intends to question the role of mass communication devices, which are the primary means of making the internal publics conscious of becoming participatory actors in public diplomacy activities by reaching out to them. Do ideology and property components have an effect on the production of news on the foreign policy and public diplomacy activities? If so, what are the effects? This study is also seeking answers to these questions. This study, focusing on the consent and approval of the internal publics which has the key importance in terms of the sustainability of public diplomacy activities, includes the review of the national press' power on affecting the internal publics. In the sample newspapers, selected within the context of ideology and property from the National press universe; Davos crisis news are studied by "discourse analysis" approach of Van Dijk and the differentiation occurred in the case, which have positive perceptions in the external public, during the presentation to the external public are analyzed. Among the sample newspapers, it is observed that Cumhuriyet and Sözcü continue to their anti-governmental discourses and Sabah continues to its discourse that affirms the government uninterruptedly. Moreover, Hürriyet is observed as criticizing the "other" in the context of the sample case which also have national sensitivities while making critical commentary about the government indirectly. Although Yeniçağ keeps legitimizing the nationalist discourses of the government, it generally concentrates on the content criticizing the discourses and actions of the government of which the newspaper positions its ideological line relatively to a distant point. Consequently the high interest of the National Press towards the Palestinian issue, in the context of its effective role in the formation of public opinion is significant in terms of enabling field of activity for the political elites. Furthermore the necessity of the steps minimizing the critiques in order to establish the balance between external and internal publics should be expressed.

Keywords: Public Diplomacy, Foreign Policy, Media, Israel, Palestine.

Giriş

Dış politikada yaşanan değişimlerin sürdürülebilir olmasında, harici kamulara dönük faaliyetler kadar dahili kamulara yönelik çalışmaların da önemli olduğu ifade edilebilir. Zira iç kamuoyunda destek bulmayan, rızayı üretememiş politik eylemlerin sürdürülebilirliğinin görece zor olup, çıktılarının da beklenenin altında kalma riski bulunmaktadır. Özellikle de yumuşak güç üzerine bina edilen kamu diplomasisi faaliyetlerinde, imajla gerçek arasındaki uzaklık arttığı ölçüde inandırıcılığının da azalması olası bir durumdur. Bu bağlamda devlet aygıtı ve siyasal aktörler tarafından yürütölen faaliyetleri, hedef kamulara aktaran araçların başında gelen kitle iletişim aygıtlarının yeri ve önemi de sorgulamaya değer bir husustur.

Türk dış politikasındaki paradigma değişimini ve bu doğrultuda şekillenen kamu diplomasisi faaliyetlerini, Davos krizi özelinde ele alan bu çalışma da, ilgili konunun dahili kamulara aktarılış biçimini ulusal basına yansımaları üzerinden irdelenmekte; inceleme ölçeği de kamu diplomasisi faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından haber çıktılarının analizini kapsamaktadır.

Derin tarihsel arka plana sahip Filistin sorununun Türkiye’de FKÖ’nün devrimci kökleri nedeniyle sol siyasal yelpazede, İslam toplumu olması nedeniyle de sağ siyasal tabanda karşılığı olduğu, buna mukabil Ortadoğu ve Kuzey Afrika başta olmak üzere Müslöman halklar tarafından da önem atfedildiği düşünöldüğünde Davos krizinin, dahili ve harici kamuları birleştirici özelliğe sahip olduğu mütalaa edilebilir. Buradan hareketle Türkiye’nin katılımcı aktör olarak İsrail-Filistin barış sürecine dahil olmasından sonra yaşanan ve çıktıları Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesine dönük kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan Davos krizinin araştırma vakası olarak belirlenmesi anlamlı olarak değerlendirilebilir.

Genelde dış politika, özelde ise kamu diplomasisi, iletişim ilişkisi üzerine alanda üretilen çalışma sayısının görece azlığının yanı sıra var olanların da ağrılıklı olarak harici kamular üzerine yoğunlaşmış olması; kavramın etkileşimli doğasına dönük vurgular yapılmakla birlikte iç kamuoyunun, yürütölen faaliyetlere rıza ve onayını sorgulayan ve bu süreçte kamuoyu oluşturma potansiyeli görece yüksek yazılı basını mercek altına alan araştırmaların azlığı, çalışmanın önemini arttırıcı hususlar olmakla birlikte Türk kamu diplomasisi üzerine yazılan sınırlı sayıdaki çalışmaların da genel olarak Türkiye’nin batı perspektifine odaklandığı, ülkenin tarihi, kültürel ve ekonomik hinterlandı içerisinde sayılan ve yakın dönemde Türkiye’nin dış politika radarında görece artan oranda yer edinen Ortadoğu ve Kuzey Afrika’ya, bir başka ifadeyle Arap coğrafyasına dönük akademik çalışmaların henüz yaygınlık kazanmadığı dikkate alındığında çalışmanın özgünlük ihtiva ettiği de belirtilebilir.

İfade edilen amaç ve önem ekseninde Davos krizine dair haberlerin ideoloji/mülkiyet ve tiraj bağlamında Türk yazılı basını evreni içerisinde seçilen örneklem gazetelerinde (Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü, Yeniçağ) sunuluş biçiminin Van Dijk’ın söylem analizi yaklaşımı çerçevesinde incelenmesinin, habere etki eden makro ve mikro faktörleri ortaya çıkarabileceği, dış politika faaliyetlerinin dahili kamulara aktarım sürecindeki önleyici ve/veya pekiştirici hususların saptanmasını sağlayabileceği; bu noktada elde edilen bulguların da sürdürülebilir kamu diplomasisi faaliyetleri açısından yol gösterici olabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Davos Krizi

İlk olarak 1856 tarihli London Times gazetesinde ABD Başkanı Franklin Pierce'in duruşunu konu alan bir haberde kullanılan kamu diplomasisi kavramı, çeşitli tarihlerde farklı mecralarda da ifade edilmiş olmakla birlikte çağdaş manada literatüre 1965 yılında Tufts Üniversitesi Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu Dekanı Edmund Gullion tarafından kazandırılmıştır (Cull, 2006).

Gullion kavramı, "kamuoyu davranışlarının dış politika oluşumunda ve yürütmesindeki etkisidir. Geleneksel diplomasiin ötesinde uluslararası ilişkilerin farklı boyutlarını (diğer ülkelerdeki kamuoyunun etkilenmesi, bilginin ve fikirlerin akışı, ülkelerdeki çıkar gruplarının etkileşimi gibi) kapsar" (Demir, 2011) şeklinde tanımlarken, literatürün zaman içerisinde çeşitlendiği ve aktörler, yöntemler, araçlar, kamular vb. açılardan kavramın farklı sorgulamalara tabi tutularak zenginleştirilmeye çalışıldığı ifade edilebilir.

Kavramı tanımlama ve yorumlama noktasında dönemsel farklılıkların varlığına işaret eden Szondi (2008, 3-7), ilk dönem faaliyetlerinin promosyon ve ikna stratejileri ekseninde şekillendiğini, amacın ise etki yaratma ve çıkar sağlama olarak belirlendiğini vurgulamaktadır. Aynı dönemdeki kamu diplomasisi kavramsallaştırması ve uygulama zemini incelendiğinde, temel aktörün devlet olduğu ve faaliyetlerin de ilgili aygıtlar vasıtasıyla yürütülmeye çalışıldığı görülmektedir ki, devleti önceleyen, etkileşimden ziyade tek yönlü ve etki odaklı tanımlama arayışlarının, ifade edilen görüşü destekler olduğu belirtilebilir. Kamu diplomasisinin, bir devletle, diğer devletlerin kamuları arasındaki ilişki olarak tanımlanması (Cull, 2009, 13); daha açık bir ifadeyle, bir devletin/hükümetin hedef ülke halkını ve aydınlarını, ilgili ülkenin politikalarında avantaj sağlayacak şekilde etkileme arayışı (Potter, 2002, 3) olarak yorumlanması, bu bağlamda değerlendirilebilir.

Kamu diplomasisi kavramı, "bir ulusun kendi ideallerini, hedeflerini ve politikalarını, yabancı ülkelere, farklı kültürlerle anlatma amacını taşıyan faaliyetler bütünü" (Bostancı, 2012, 37) olarak tanımlandığında ise ilgili faaliyetlerin iletişim süreci olarak ele alındığı görülmekte olup, kavram bu şekilde değerlendirildiğinde propaganda ile arasındaki farkın tespiti de önem arz etmektedir. Zira, kavramın ilk dönem uygulamaları incelendiğinde, tek yönlü, gerçeklik bağı aranmayan imajlar sunma faaliyeti olarak propagandaya dayandırıldığı (Leonard vd., 2002, 8) görülmekte olup, ilgili döneme dair negatif çağrışımların varlığını, kamu diplomasisi kavramını çağdaş manada literatüre kazandıran Edmund Gullion da saptamaktadır (Cull, 2009, 19).

Kamu diplomasisi/propaganda ayrımını, retorik/hakikat denkleminde inceleyen Potter (2009, 61) ise retoriğin hakikati aştığı durumlarda kamu diplomasisinin de sınırlarının aşıldığını ve propaganda safhasına girildiğini belirtmektedir. Lakin kamu diplomasi ile propaganda, sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş kavramlar olmayıp, uygulama zemininde geçişkenlik sıklıkla yaşanabilmektedir.

Küresel güçler başta olmak üzere çok sayıda devletin, ulus ötesi amaçları ekseninde harici kamuların desteğini sağlamak gayesiyle sürdürdüğü kamu diplomasisi (Gilboa, 2008, 55) faaliyetlerinde propagandadan ziyade öne çıkması gereken hususun ise tanıma ve tanıtmaya olduğu ifade edilebilir. Kavramın tanıma boyutuna odaklanan Malone, diplomasi faaliyetlerinin başarısı açısından hedef ülkenin

kültürüne, psikolojisine, tarihine ve de diline hâkimiyetin önemine işaret ederken (Aktaran: Akçadağ, 2015); kavramın tanıma ve tanıma misyonlarına ortak vurgu yapan çalışmalarda, hedef ülkelerin, kültürlerin ve halkların ihtiyaç analizlerinin yapılması, varsa ülke ile ilgili yanlış algılamaların düzeltilmesi, ülke görüşünün sunulması ve ortaklaşma alanlarının araştırılması faaliyetlerinin, kamu diplomasisi alanı içerisinde sayıldığı (Leonard vd., 2002, 8) görülmektedir.

Tanımlamalardan da görüleceği üzere kamu diplomasisinde güncel yaklaşıkça aktör olarak devlet tekelinin 'teorik olarak' ortadan kalktığı görülmekte olup, devlet dışı örgütlerin, STK'ların (Signitzer, 2008, 209) ve bireylerin (Ross, 2002) süreçteki rollerine farklı perspektiflerden olsa da çeşitli şekillerde vurgu yapılmaktadır. Çağın şartları içerisinde devlet ve hükümet dışı yeni aktörlerin de dahil olduğu dış politika belirleme ve yürütme sürecinin, dışişleri bakanlıkları tarafından belirlenen ve kamuoyunda tartışmaya açmaksızın uygulanan geçmiş dönem dış politika anlayışına değişim getirdiği (Tuncer, 2006, 67-68) literatürde sıklıkla dile getirilmekle birlikte hâlihazırda küresel ölçekte yürütülen çok sayıda kamu diplomasisi faaliyetinin kamu otoriteleri tarafından yürütüldüğü ya da finanse edildiği belirtilmelidir. Yayıncılık alanında ABD'nin 20. yüzyılın ilk yarısında VOA ile başladığı ülke ötesi hedef kitlelere ulaşma arayışında, Doğu Avrupa'ya yönelik yayın yapan Radio Free Europe ile Sovyet vatandaşlarına dönük yayın yapan Radio Liberty'nin uzun süre ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA) tarafından finanse edilmesi (Sancar, 2012, 188-189) bu bağlamda değerlendirilebilir.

Son olarak ABD merkezli düşünce kuruluşu Stratejik ve Uluslararası Araştırmalar Merkezi'nin (CSIS) Akıllı Güç Komisyonu Raporunda, Birleşik Devletlerin üzerine eğilmesi gereken beş kritik alan' arasında kamu diplomasisine yer verilmiş olması (Armitage ve Nye, 2007, 1) da konunun önemine işaret eden husus olarak yorumlanabilir.

Türkiye de iktisadi ve siyasi açıdan gelişim gösterdiği ölçüde hinterlandında etki kapasitesini arttırmaya çalışmakta; bu bağlamda Orta Asya, Kafkaslar ve Balkanları takiben yakın dönemde Ortadoğu'ya dönük de kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Ortadoğu'da Türkiye algısını inceleyen Salem (2011, 1) de Türkiye'nin bölgesel ve Müslüman geçmişi ile bağlarını yeniden kurması; "sıfır sorun" politikası, arabuluculuk faaliyetleri; demokrasi deneyimi; üretime ve ihracata dayalı ekonomisi -bölge ülkelerinde genel olarak rant ekonomileri hakimdir-; din, sekülerizm ve kamusal özgürlükler arasında denge; film endüstrisi, turizm ve ihrac ürünleriyle kültürel yakınlaştırma çabaları; Irak işgalinde üslerini ABD'ye kullandırmaması ve Gazze saldırılarında İsrail'e yöneltilen sert eleştirilerin, bölgede Türkiye'ye yönelik olumlu algıyı pekiştirdiğine vurgu yaparken; Çevik (2014, 50) de Arap Baharı öncesi Türkiye'nin siyasi ve kültürel olarak bölgesel ölçekte yumuşak gücünün daha önce hiç olmadığı kadar ve göz ardı edilemeyecek derecede etkinlik kazandığına işaret etmektedir. TESEV tarafından yapılan "Ortadoğu'da Türkiye Algısı" araştırması da bölgesel olarak Türkiye'ye dair olumlu algının görece yüksek (%78) olduğunu ortaya koymakta (Akgün ve Gündoğar, 2013, 19); İslam ve demokrasinin başarılı bir birleşimi olarak değerlendirilen Türkiye'nin Ortadoğu siyasetinde her geçen gün daha etkili olduğu ve daha büyük rol oynaması gerektiği, İsrail-Filistin sorununda da arabuluculuk yapması yönünde %70'ler bandında olumlu geribildirim olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin İsrail-Filistin barış çabaları kapsamında İsrail ve Hamas ile başlattığı görüşmelerin devam ettiği süreçte, İsrail'in 27 Aralık 2008'de başlattığı ve içlerinde sivillerin de bulunduğu binden fazla kişinin ölümüne yol açan "Dökme Kurşun Operasyonu"nun Türk hükümetinde hayal kırıklığı yarattığı (Keskin, 2010) bir dönemde İsviçre'nin Davos kentinde toplanan Dünya Ekonomik Forumu'nda "Gazze: Orta Doğu İçin Barış Modeli" başlıklı özel bir oturum gerçekleştirilmiştir. Panelin konuşmacıları arasında yer alan dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'in karşılıklı ithamlar içeren konuşmaların ardından, son bölümde eleştirilere cevap vermek için söz isteyen Erdoğan'a moderatörün olumsuz geribildirim ile de gerilen oturumda, Başbakan son olarak "öldürmeye gelince siz öldürmeyi çok iyi bilirsiniz. Plajlardaki çocukları nasıl öldürdüğünüzü nasıl vurduğunuzu çok iyi biliyorum... 'Tankların üzerine çıkıp da Filistin'e girdiğim zaman kendimi mutlu hissediyorum' diyen başbakanlarınız vardı" ifadelerini kullanarak oturumun gerçekleştirildiği salonu terk etmiştir. Oturum konuşmacıları arasında yer alan Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa'nın ayağa kalıp, dönemin Başbakanının elini sıkarak tebrik ettiği hadise, çalışmanın uygulama bölümünde ayrıntılı olarak inceleneceği üzere dünya medyasında ve Filistin başta olmak üzere Arap coğrafyasının bazı bölgelerinde kitlesel gösterilerle kutlanmıştır.

Diğer faktörlerle birlikte değerlendirildiğinde Davos'ta yaşanan gelişmelerin çıktılarını itibariyle Ortadoğu eksenli Türk kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sağladığı, planlı ya da spontane bir eylemin kamu diplomasisi aracına dönüştüğü ifade edilebilir.

Araştırma Yöntemi ve Bulgular

Farklı araştırmalarla da bulgulandığı üzere önceki eylemlerle birlikte değerlendirildiğinde Davos krizi Türkiye açısından Ortadoğu coğrafyasında itibar artırıcı bir kamu diplomasisi faaliyetine dönüşmüş, harici kamular nezdinde olumlu algıyı pekiştirmiştir. Fakat ilgili eylemlerin sürdürülebilir olması açısından dahili kamular tarafından de destek görmesi önem arz ettiğinden kamuoyu oluşturucu aygıtlar olarak kitle iletişim araçlarının hadiseyi sunuş şeklinin de önemli bir husus olduğu mütalaa edilmektedir. Bu çalışmada da ifade edilen hususu tespit noktasında ulusal yazılı basın evreninden tiraj ve mülkiyet kriterleri ekseninde seçilen örneklemin haberleri incelenmiştir. Davos kriziyle ilgili haberlerin ulusal medya evreninden seçilen örneklem gazetelerine yansımaları söylem analizine tabi tutulmadan önce nicel verilerin tespiti bütünlüklü bir çalışma için önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmaya konu vakaya dair örneklem gazetelerinde üretilen haber sayıları, söylem analizi öncesi nicel veriler olarak sunulmuştur.

Tablo 1: Davos haberlerinin gazetelere göre dağılımı

Gazete	Cumhuriyet	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Yeniçağ	Toplam
f	28	66	58	38	102	292
%	9,59	22,60	19,86	13,01	34,93	100

29.01.2009 tarihli Davos krizinin, takip eden bir aylık süreç (30.01.2009 - 28.02.2009) içerisinde ulusal basın evreninden seçilen örneklem gazetelerine yansımaları incelendiğinde, 292 habere konu olan hadisenin, en fazla Yeniçağ, en az da Cumhuriyet gazetelerinde yer aldığı; Hürriyet, Sabah ve Sözcü gazetelerinin ise iki yayın organı arasında sıralandığı görülmektedir.

İdeolojik skalanın solunda yer alan Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin daha az ve eleştirel tonda yer verdiği Davos haberlerine, Sabah ve Yeniçağ gibi siyasal yelpazenin sağında yer alan gazetelerin daha fazla sayıda ve görece olumlu olarak tanımlanabilecek ifadelerle yer verdiği gözlenmiştir. Bu noktada Hürriyet'in eleştirel içeriğe yer vermekle birlikte diğer iki sol tandanslı gazeteden ayrıştığı ve Yeniçağ gazetesinin de milliyetçi çizgiye yakın söyleme ilk etapta destek verirken, zaman içerisinde haber dilinde değişim yaşandığı ifade edilmelidir. Ayrıca yine Yeniçağ gazetesinde, diğer gazetelere oranla daha yüksek sayıda haber olması, gazetenin dış basın haberlerini ve siyasal aktörlerin beyanlarını ayrı ayrı haberleştirme tercihinden de kaynaklanmaktadır. Diğer gazeteler, benzer içeriklere toplu biçimde bir ya da birkaç haber içerisinde yer vermiştir.

Davos haberlerine dair inceleme dönemi, Türkiye'de 29 Mart 2009'da yapılacak yerel seçimler öncesi propaganda dönemiyle de kesiştiğinden Davos'ta yaşanan gelişmelerin iç politikaya dönük siyasal argüman olarak siyasal aktörler tarafından da sıklıkla kullanıldığı görülmekle birlikte araştırma, ilgili hadisenin Türk dış politikası bağlamındaki yansımalarına odaklı olduğundan, yerel seçimlerle bağlantılı ve dış politikadan azade haberler kapsam dışı bırakılmıştır.

Araştırma dönemini kapsayan süreç içerisinde Davos krizi ile ilgili haberlerin belirli temalar, farklı söylemler ekseninde tüm örneklem gazetelerinde habere konu olduğ; özellikle hadisenin meydana geldiği tarihi (29.01.2009) takip eden iki günde, gazetelerin birinci sayfalarında manşet ve/veya sürmanşetlerin ilgili olaya ayrıldığı görülmektedir.²

Söylem analizinin önemli bir parçası olarak habere dair ilk verilerin paylaşıldığı, hedef kitleyi haberi okumaya teşvik etmesi amaçlanan, kısa olmakla birlikte ilgi çekici olmasına özen gösterilen metinler olarak başlıklar incelendiğinde, örneklem gazetelerinde ilk günkü temanın genel olarak Davos'ta yaşanan gerilime; ikinci günde ise sınır ötesi coğrafyalara ve dış basına yansımalarına odaklandığı görülmekle birlikte, benzer temaların farklı vurgularla sunulduğu da belirtilmelidir.

Cumhuriyet, Hürriyet ve Sözcü gazetelerinde 30.01.2009 tarihli manşet ya da sürmanşetlerinde Davos'ta yaşanan hadiseye dair "gerginlik, ölüm ve buz kesmek" gibi olumsuz anlamlar ihtiva eden sözcüklere yer verilmesi; buna karşılık Sabah ve Yeniçağ gazetelerinin "tavır, helal olsun" sözcükleriyle, yaşanan gelişmeleri olumlayıcı başlıklara yer vermeleri, benzer temalar ekseninde farklı vurguların oluştuğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

31.01.2009 tarihli başlıklar incelendiğinde de benzer bir ayrışmanın yaşandığı gözlenmekle birlikte başta Hürriyet ve Sabah gazeteleri olmak üzere manşetlerin değerlendirilmesinde alt ve üst başlıklar ile spot ve haber girişlerinin incelenmesinin, söylem yönü ve vurgunun tespiti açısından gerekliliği de belirtilmelidir.

Cumhuriyet gazetesinin dokuz sütuna "Davos'ta gerginlik" ve "Dünya tartışıyor" manşet haberleri incelendiğinde; başlıkların "gerginlik, tartışma" gibi ilgi uyandıracak unsurları barındırmakla birlikte haberin içeriğini tasvir etmekten uzak olduğü görülmektedir. Temel haber şablonu olarak 5N-1K açısından değerlendirildiğinde ilk başlıkta sadece hadisenin nerede meydana geldiğine ilişkin bulgular saptanırken, her iki başlıkta da ne, nasıl, neden, ne zaman ve kim sorularına cevap bulunamamaktadır. Bilginin en genelden başlamak suretiyle, üst başlık, spotlar, haber girişleri ve

haber içeriğinde genişletilerek hiyerarşik biçimde aktarılabileceği varsayımından hareketle 30.01.2009 tarihli haber incelendiğinde, üst başlıktan başlamak üzere spotlarda, haber girişlerinde ve spotlara oranla daha büyük puntolarla ve renk farklılaştırması ile ayrıştırılan spot haberde gerilim temasıyla örtüşen ve manşeti destekleyen argümanlar sunulurken, sözcük seçimlerinde ve alıntılarını başlığa taşıma hususlarında eleştirel dilin hâkim olduğu, zamansal sıralamaya uymakla birlikte süreç içerisinde kritik öneme haiz hususların metin içerisinde yok sayılarak ya da süreçteki etkisi oranında yer verilmeyerek ‘tarafsız’ bilgi aktarımından uzaklaştırıldığı görülmektedir. Bu bağlamda üst başlık ve ‘Öldürmeyi iyi bilirsiniz’ spotunun altındaki giriş cümleleri bilgi aktarımındaki eksikliğin işareti olarak değerlendirilebilir.

Tablo 2: 30.01.2009 tarihli Davos haberleri

	Cumhuriyet	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Yeniçağ
Sürmanşet / Manşet	Davos'ta gerginlik	DAVOS RUHU ÖLDÜ	DAVOS'TA TAVIR	ZİRVE BUZ KESTİ	HELAL OLSUN
Üst ve Alt Başlıklar	Ortadoğu konulu panelde Peres'i sert biçimde eleştiren Erdoğan sözleri kesilince salonu terk etti (Ü.B.)	Erdoğan, Davos'ta Gazze'deki ateşkesin devamı ve barışa katkı panelinde Peres'i çok ağır eleştirdi. Erdoğan, moderatöre de “Benim için Davos bitmiştir. Bir daha gelmem” diye tepki gösterip, paneli terk etti. (A.B.)	Erdoğan, ‘Zulmü alkışlayanları kınıyorum’ diyerek oturumu terk etti (Ü.B.) Erdoğan, İsrail Cumhurbaşkanı Peres ve sözünü kesen Davos yöneticisine sert tavır aldı. Dünya televizyonları olayı son dakika haberi olarak duyurdu. (A.B.)	Erdoğan Davos'ta İsrail Cumhurbaşkanı Peres'e kızıp oturumu terk etti (Ü.B.) Davos Zirve'sinde Başbakan Erdoğan, Peres'e “Siz insan öldürmeyi iyi bilirsiniz. Bundan sonra benim için Davos bitmiştir” diyerek salonu terk etti. Salon şoka girdi. Avrupalılar kınarken, Araplar Erdoğan'ı alkışladı. (A.B.)	Gazze katliamı Davos'ta tansiyonu yükseltti. Başbakan Erdoğan canlı yayında tartıştığı İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'i paramparça etti (Ü.B.)
Spotlar	- ‘Öldürmeyi iyi bilirsiniz’ - Peres özür diledi - ‘Uysal koyun değilim’	- Peres'e 2 misli söz hakkı - Başbakan'a elle müdahale - “Siz öldürmeyi iyi bilirsiniz” - Peres aradı Erdoğan'dan özür diledi	- “İnsanlık bombaları seyretti” - “Davos bitmiştir, bir daha gelmem” - ‘Yumuşak başlıyım uysal koyun değilim’	- Peres'i alkışlayanlara kızdı - Benim sözümü kesmeyin! - Peres arayıp özür diledi - Emine Erdoğan ağladı	-
Spot Haber	- Krize Farklı Yorumlar ‘Diplomaside böyle bir üslup yok’	- Dünya Basını Saldırıya övgü monoloğu kızdırdı - Musa: Erdoğan haklı	- Şimon Peres özür diledi - Emine Erdoğan ağladı: Haksızlık	-	- Bana Bak Peres... - Telefon edip Erdoğan'dan özür diledi

Üst başlığın, Başbakanın sözlerinin, İsrail Cumhurbaşkanı'nı sert biçimde eleştirmesinden dolayı kesildiği yargısına varılabilecek şekilde kaleme alındığı; ilgili spot girişinde de iki liderin karşılıklı eleştirileri sonrasında Başbakanın salonu terk ettiği ifade edilmektedir. Oysaki bütünlüklü bir analizde, panelde yaşanan gerginlikte

moderasyonu gerçekleştiren kişinin sũre paylaşımında adaletli davranmaması, ek sũre isteğine olumsuz yanıt vermesi, kũltũrel farklılıklar da gũz ardı edilmemekle birlikte beden dili açısından diplomatik ũsluba uygun dũřmeyeceđi varsayılan hareketlerde bulunması gibi hususların da ifade edilmesi, haberin tarafsızlığı açısından önemli bir ayrıntıdır. Diğer taraftan spot haberde, “Krizde Farklı Yorumlar” ũst başlığı altında ‘Diplomaside bũyle bir ũslup yok’ gibi eleştirel bir sũylemin başlığa çekilmesi, giriş paragrafında da eleştirel sũylemlerin ardarda verilmek suretiyle pekiştirilmesini mũteakiben, eylemi destekler gũrũřlerin ikinci paragrafta yer bulabildiği gũrũlmektedir.

Burada ilgili gazetenin haber sũyleminde, neyin önemli olduğu ve olayın hangi çerçeveden ele alınması gerektiğine dair bir yũnlendirme de gũrũlmektedir. Gazete, hedef kitlesinin bilmesi gerektiğini varsaydığı en önemli bilgiyi başlığa taşımak suretiyle konu ũzelinde ideolojik çizgisini ve mevcut iktidara karşı tavrını yeniden inşa etmektedir.

31.01.2009 tarihli baskısında maņřetini “Dũnya tartışıyor” olarak belirleyen gazete, doğrudan hadiseye odaklanmak yerine, hadisenin dış basında ve çeşitli çıkar gruplarının sũylemlerinde ele alınış biçimini irdelemektedir. Başlıkta konunun kũresel ũlekte gũndemi meşgul ettiği ifade edilmekle birlikte ũst başlıkta AB, ABD, İsrail ve Suudi Arabistan basınına atıf yapıldığı, metin içerisinde de ek olarak Yahudi lobisinin sũylemlerine yer verildiği gũrũlmektedir. Metin içeriği incelendiğinde tartışmanın boyutunun “dũnya” ũleđinde olduğu başlığının abartılı, sansasyon odaklı ve belirli bir ideolojik tasniflendirmeye gũre sıralanmış haber içeriğinin etkisini arttırmak amaçlı belirlenmiş olduğu sũylenebilir. Zira gazetenin başlıklarında, spotlarında ve haber girişlerinde gũzlenen genel bir husus, ũncelikle Batılı, ũzellikle de olumsuz gũrũřler içeren kaynaklara yer verildiği; ũst başlıkta sunulduğu gibi İslam ũlkelerinden gelmeyen açıklamalar -Suudiler kayıtsız kaldı- başlığa taşınırken, eylemi destekleyici ifadeler haber metninin sonunda yer bulabilmiştir. Gazetedeki diğer haberlerle de birlikte incelendiğinde, iktidarı eleştirirken, sũylemde ve dizgide oryantalist bir çizgiye yaklaşıldığı da ifade edilebilir.

Temanın, spot haberlerde de genişletilerek pekiştirildiği gũzlemlenen gazetede haber kaynaklarının seçiminde ve kaynakların ifadelerinden seçilerek başlığa taşınan cũmlelerde de ideolojik yaklaşımın izleri gũrũlebilmektedir. İlk spotta İsrail bũykelisinin sũzlerine yer verildiği, ikinci olarak da Genelkurmay Başkanlığı tarafından dũzenlenen olağan bir basın toplantısında sarf edilen sũzlerin bağlamından koparılıp genelleştirilerek başlığa taşındığı gũrũlmektedir. Zira haber içeriğinde de gũrũleceđi ũzere askeri yetkili konuşmasında sadece askeri ilişkilere değinmiş, siyasilerin eylemlerine dũnũk bir mesaj vermemiştir.

Hũrriyet gazetesinin Davos’taki gelişmelere ilişkin haberleri incelendiğinde ise diğer gazetelerdeki yaklaşıma benzer biçimde ilk gũn hadisenin gelişimine dair bilgilerin paylaşıldığı, ikinci gũnde ise ağırlıklı olarak konunun yabancı basındaki yansımalarının haberleştirildiği gũrũlmektedir. Cumhuriyet gazetesine oranla eleştirel dili gũrece dũřũk tonda olmakla birlikte, muhteviyatı belli olmayan “Davos ruhu”nun ũlũmũne sebep olunduğunun başlıkta ifade edilmesi, alt başlıkta da “ağır eleştirdi” biçimindeki editũrũn/gazetenin yorumunu ifade eden sũzcũklerin seçimi, haberde semantik ũnyargıların varlığına işaret olarak yorumlanabilir. Buna karşın spotlarda ve haber girişlerinde dengeli bir dilin kullanılarak hadisenin gelişimine yer

verildiği, aktörlerin söylemlerine de tırnak içerisinde atıf yapıldığı görülmektedir. Spot haberde, iki haber ajansının, haberin devamında ise toplamda dört ajans ve/veya yayıncı kuruluşun haberlerine kısaca yer verilmiş olmakla birlikte “dünya basını” diye tasvir edilmesi de habere ilgiyi arttırma amaçlı abartı unsurunun kullanımına işaret olarak nitelendirilebileceği gibi, ilgili kuruluşların tamamının batılı yayın organları olması da gazetenin bakış açısını ortaya koymak açısından dikkate değerdir.

İlgili gazetenin tüzel aktörler dışında, haber kaynağı olarak birinci sayfaya taşıdığı tek kişinin ise Arap Birliği Genel Sekreteri olduğu ve bu kişinin söylemleriyle Başbakanın eylemini olumladığı görülmektedir. Gazetenin 30.01.2009 tarihli baskısının iç sayfalarında, dış kaynaklı olumsuz beyanatlara rastlanmazken, dâhili aktörlerin değerlendirmelerinden eleştirel olan ifadelerin (Tarafsızlığı kaybetti) başlığa alıntı olduğu belirtilmeksizin taşındığı, bununla birlikte olumlayıcı beyanların da haberde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3: 31.01.2009 tarihli Davos haberleri

	Cumhuriyet	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Yeniçağ
Sürmanşet / Manşet	Dünya tartışıyor	DÜNYA BU HAREKETİ KONUŞUYOR ATATÜRK'TEN ÖĞRENDİK	ŞİŞANE GAZZE HATTI	TÜRKİYE KAYBETTİ TAYYİP KAZANDI	SİYONİSTLER ÇILDIRDI
Üst ve Alt Başlıklar	ABD, Avrupa ve İsrail basını krize odaklanırken Suudiler kayıtsız kaldı (Ü.B.)	Başbakan Erdoğan'ın Davos'ta İsrail Cumhurbaşkanı Peres'e karşı yaptığı çıkış ve paneli terk etmesi dünya gündemine yerleşti. (Sürmanşet) (A.B.) Başbakan Erdoğan, "Anlayışımız diklenmeden dik durmak üzerine kurulu. Atatürk, Çanakkale'de Mehmetçiğe 'ben size ölmeyi emrediyorum' diyor" dedi. (Manşet) (A.B.)	Gazze'de Erdoğan için miting (Ü.B.) Gazze'de Türk bayraklarıyla Erdoğan'a teşekkür mitingi yapılırken Erdoğan da Şişhane'de 'Kimseyi onurumuzla oynatmayız' dedi. (A.B.)	Davos Krizi; diplomaside puanımızı düşürecek, AKP'nin oyunu arttıracak (Ü.B.) Erdoğan'ın 'Davos resti' takdirle karşılansa da ileride Türkiye'nin başına iş açacak... Bu arada olayı siyasette kullanan Tayyip prim yaptı bile (A.B.)	Başbakan Erdoğan'ın Peres'e hak ettiği cevabı vermesi, Amerika'da yankı buldu: İsrail'e yönelik korkutucu suçlamalara sessiz kalmayız! (A.B.)
Spotlar	- 'Davos tarihinin en büyük olayı' - ABD'deki Yahudi lobisi Erdoğan'ı kınadı	- Erdoğan'ın Davos'ta çileden çıktığı an - İki ülke birbirine bağlı	- Gazze sokaklara döküldü - 'Monşerler zorlanabilir'	- Olmaz! One minute - Eleştirenlere kızdı seçim için oy istedi	- Zalimce saldırı mı! - 2004'te cesaret ödülü vermişlerdi

Gazetenin 31.01.2009 tarihli baskısı incelendiğinde ise ilk sayfanın iki haber spotu ve 3 st x 10 cm ebadındaki reklam haricinde tamamının ilgili hadiseye dair haberler, köşe yazısı girişleri, fotoğraflar ve karikatüre ayrıldığı görülmektedir. Sürmanşet

haberinde hadisenin dış basındaki yansımalarını değerlendiren gazetenin, manşet haberinde ise Başbakanın İstanbul’da gerçekleşen açılış tōreninde Davos’ta yaşanan hadiseye dair değerlendirmelerine ve eleştirilere yōnelik cevaplarına yer verilmiş olmakla birlikte başlıkta haber içeriğini açıklamaktan ziyade ilgi çekici ve bağlam oluşturucu bir seçim yapıldığı, alt başlıkta da dizgisel bütünlük yerine anlamsal ereve belirlemeye yōnelik iki tūmcenin arka arkaya sıralandığı ifade edilebilir.

Haber üretim pratikleri itibariyle popōler kōltür ōğelerine de yer veren, dizgisinde Cumhuriyet gazetesine oranla fotoğraf vb. gōrsel ōğeleri daha fazla kullanan Hürriyet gazetesinin i sayfa haberlerinde, hadiseyi fotoroman biçiminde tasvir ettiği de gōrōlmektedir. Medyanın çeşitli alanlarında faaliyet yōrüten bir holdingin iştiraki olarak tiraj odaklı, kâr amaçlı tecimsel bir yayın kuruluşu olması hasebiyle Hürriyet gazetesinin ideolojik saiklerle habercilik yapan gazetelere oranla haber dilini geniş hedef kitleyi kuşatacak fakat kor okur kitlesinin de beklentilerine cevap verecek şekilde dizayn ettiği ifade edilebilir.

Bu bağlamda sūrmanřet spotları incelendiğinde, haber içeriğinde eleştiri dōzeyi yōksek dış haberler de yer almakla birlikte, başlıklara taşınan alıntıların –ki alıntı olduğuna delalet eden işaretler bulunmamaktadır- sağduyu, milliyetçilik ve eleştiri gibi farklı motivasyonlara hitap eder nitelikte çeşitlendiği gōrōlmektedir. Gazetenin ideolojik yōnelimini belirlemeye dōnük nesnel veriler açısından kōře yazılarının belirgin bir ayrışmayı ortaya koyduğu ve konuya dair doğrudan ya da dolaylı olarak kaleme alınan yazılarda ağırlıklı olarak eleştirel gōrōřlerin sunulduğu belirtilmelidir.

Davos’ta meydana gelen hadiseyi sunuş biçimi bağlamında Sabah gazetesi incelendiğinde ise diğer gazetelere benzer biçimde ilk gōn olaya, ikinci gōn ise dış kamuoyuna dōnük haberlerin sunulduğu gōrōlmekle birlikte haber dilinde farklılaşmaların belirgin olduğu ifade edilmelidir. Medya, mōlkiyet ve iktidar ilişkileri bağlamında genel olarak iktidara yakın sōylem benimseyen gazetenin 30.01.2009 tarihli dokuz sūtuna bōyōk puntolar ve fotoğraflarla çerçevelenen Davos haberinde ūst başlık, spotlar ve haber girişlerinin tamamında Başbakanın sōylemlerine yer verilmiş; İsrail Cumhurbaşkanı’nın da ōzūr dilediği ifade edilmiştir. Haberinin i sayfalardaki devamında da ağırlıklı olarak Başbakanın sōylemlerine dayalı haber dilini tercih eden gazetenin, “İşadamları: Finali Peres değil Erdoğan yaptı”, “Amr Musa’ya gōre Bařbakan haklıydı” vb. alt başlıklarla haberi tematik olarak şeillendirirken, haber içeriklerinde ideolojik tercihler ekseninde eleştirel gōrōřlere yer verilmediği gōrōlmektedir.

Gazetenin 31.01.2009 tarihli nūshasında da benzer haber üretim pratikleri ekseninde içerik oluşturulduğu gōzlenmekle birlikte diğer ōrnekleme gazetelerinden ayrılan biçimde manşet haberde dış basından ziyade hadise bağlamında ōncelikli dış kamu olarak ifade edilebilecek Gazze halkının verdiği tepkilere, Başbakanın aynı gōn İstanbul mitingindeki sōylemleriyle de bağlantı kurularak yer verilmiştir. Spot ve alt başlıklarla tematik ōrgōsünü biçimlendiren gazetenin ana aktōr olarak Başbakanın sōylemlerine yer vermesi, buna mukabil eylemi destekler mahiyetteki Cumhurbaşkanı’nın sōzlerini ve İsrail Cumhurbaşkanı’nın “saygım değişmedi” ifadesini ana sayfaya taşması; Ayrıca *Gazze sokaklara dōkōldō* başlığı altında Hamaslı bir yetkilinin Başbakanı, Fatih Sultan Mehmet’e benzeten sōylemlerine yer verilmesi, oluşturulmak istenen olumlayıcı çerçevenin pekiştirici unsurları olarak değerlendirilebilir. İ sayfalarda da devam eden Davos haberlerinde gazeteyi,

eleştirel söyleme ağırlık veren gazetelerden ayıran bir husus olarak İsrail'den gelen olumlu mesajları ön plana çıkarırken, Yahudi lobisinden gelen eleştirilere *Yahudi lobisi bu kez eleştirdi* başlığıyla küçük bir haber olarak verdiği; dış haberlerin de diğer gazetelere oranla küçük bir iç sayfa haberi olarak verilmekle birlikte ilgili gazetelerden de seçilen cümlelerin genel olarak olumlu olduğu gözlenmektedir. Fakat bu gazetede de batı medyasının “dünya basını” olarak tanımlandığının altı çizilmelidir. Muhalefetin görüşlerine ise 3st x 10cm'lik bir iç sayfa haberi içerisinde yer veren gazetenin içerikten seçilebilecek en olumlayıcı cümleyi almak suretiyle *CHP'li Özyürek: Tepki doğal ama çok abartılı* başlığıyla haberi sunduğu görülmektedir.

Davos'ta yaşanan hadisenin Filistin eksenindeki yansımalarını *Filistin ayağa kalktı Türk Bayraklı gösteri üst başlığı ve Hamas: Erdoğan'ın tavrı davamız için bir zaferdir* başlığıyla sunan gazetenin haber içeriğinde Hamas yetkilileri, Filistin Devlet Başkanı ve Mısır Halk Meclisi Başkanının olumlayıcı ifadelerine yer verirken, Arap basınından iki kuruluşun haberlerine de birer cümle ile yer verilmiş olmakla birlikte etki alanı Ortadoğu olan gelişmeyle ilgili Sabah gazetesinin de bölge basınına dönük haber aktarımının yetersiz olduğu ifade edilmelidir.

Sözcü gazetesinin Davos'ta yaşanan hadiseyi haberleştirme biçimi, ideolojik tercihleri de dikkate alınarak incelendiğinde 30.01.2009 tarihli gazetenin başlığı, hadisenin beklenmedik yanını ortaya koyması bakımından anlamlandırılabilir olmakla birlikte üst ve alt başlıklarda eksiltili, yönlendirici, bilgiden ziyade yoruma yer verilen ifadelerin yer aldığı belirtilmelidir. Üst başlıkta Başbakanın salonu terk etme sebeplerinin başında gelen moderasyon sorunlarına değinmeyen gazetenin, alt başlıkta ise *Avrupalılar kınarken, Araplar Erdoğan'ı alkışladı* şeklindeki ifadesi ölçüme dayanmayan, genelleme ve manipülatif olup, haber içeriğinde de ilgili ifadeye dair açıklama bulunmamaktadır. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki gazete haber içeriğinde, başlıklardaki manipülatif yaklaşımından görece uzak ve hadisenin gelişim sürecini aktörlerin karşılıklı söylemlerine de yer vermek suretiyle aktarmaktadır. Gazetenin 31.01.2009 tarihli nüshası incelendiğinde ise konuya dair eleştirel söylemin ve diğer gazetelerde rastlanmayan, haber dili açısından da sorgulanabilecek, ilgili kişiye adıyla hitap eden –ki genel uygulama ünvanı ya da soyadı ile atıf yapılmasıdır- ve ağırlıklı olarak yorum ve varsayımlara dayalı haber dizgisi oluşturduğu; alt başlık, spot ve haber girişleriyle, başlıkta ileri sürülen tezi destekler bir temanın belirlendiği ifade edilebilir.

Tüm örneklem gazetelerinde olduğu gibi TSK'nın açıklamasına ve yabancı basında konuya dair çıkan haberlere yer veren Sözcü gazetesi, ilgili haber başlıklarında da haber kaynaklarının ifadelerinden, gazetenin ideolojik konumlandırması bağlamında görece eleştirel ve/veya eleştirel olarak anlamlandırılabilir ifadeleri tırnak içerisine alarak başlığa taşımış; bu durum başlıklara *Asker "İsrail'le işbirliği" dedi ve Manşetlerde bir "huysuz Türk"* olarak yansımıştır. Haber içeriğinde Genelkurmay Başkanlığının ilgili siyasi hadiseye dair yorum yapmadığı ve tüm ülkelerle askeri ilişkilerin millî menfaatler doğrultusunda yürütüldüğü ifade edilmekle birlikte Van Dijk'ın da ifade ettiği üzere haberin en önemli öğelerinden olan başlık değerlendirildiğinde TSK'nın siyasi tavır ve İsrail yönelimli bir tercih yaptığı biçiminde anlamlandırılmaya uygun ifadelerin seçildiği görülmektedir. Yine dış basın haberleri içerisinden de başlığa taşınan ifade, sunulan örnekler içerisinde en olumsuz olmakla birlikte, şunu da ifade etmek gerekir ki örneklem gazetelerinin büyük çoğunluğu, aynı batılı kaynakların haberlerine atıf yapmış, lakin her bir gazete, haberlerin, mülkiyet ve ideoloji bağlamında belirledikleri

çerçeveyle örtüşen kısımlarını sayfalarına taşımışlardır.

Sağ siyasal yelpaze içerisinde milliyetçi söylem ekseninde haber üretim pratikleri egemen bir gazete olarak Yeniçağ'ın Davos'taki hadiseler ve akabindeki gelişmelere dair belirlediği temalar incelendiğinde, 30.01.2009 tarihli nüshasında Sözcü gazetesinde gözlenen bulvar gazeteciliği yaklaşımına paralel biçimde yarım sayfayı kaplayan fotoğrafın üzerine dokuz sütuna büyük puntolarla atılan manşet, üst başlık ve kısa bir spot haber yer almakla birlikte oluşturulan tema içerisinde "milliyetçi duruş" olarak algılanan eylemi destekler bir dil kullanılmak suretiyle tarafsızlıktan ziyade belirgin bir taraf olma durumu da gözlenmektedir. Zira bu bağlamda manşetteki *Helal olsun* başlığının yanı sıra üst başlıkta yer alan *paramparça etti* ifadesi ve spotta tercih edilen *Bana bak Peres...* tümcesi ve Başbakanının muhatabı tarafından aranıp özür dilendiğinin belirtilmesi, ifade edilen temanın inşasında kullanılan hususlar olarak değerlendirilebilir.

Diğer gazetelere benzer biçimde ikinci gün haber temasını sınır ötesi tepkiler ve siyasal aktörlerin söylemleri üzerine kuran gazetenin, ABD merkezli bir Yahudi kuruluşunun Davos'ta yaşanan gelişmeler sonrası yaptığı açıklamaları dokuz sütuna *Siyonistler çıldırdı* manşetiyle vermesi ve alt başlıkta *hak ettiği cevap, spotta zalimce saldırıymış!* ifadeleri, iç sayfa haberinde *Dünya Peres'e fırçayı konuşuyor* başlığı ve haber içeriklerinde tercih edilen sözcük seçimleri ile ilk günkü taraf olma halinin sürdürüldüğü görülmektedir. Başbakanın, Atatürk'e atıf yaptığı konuşmasını Hürriyet'e benzer şekilde ilk sayfasına taşıyan gazetenin, Suudi Arabistan basınında konuya dair haber yapılmamasını habere değer bulma konusunda da Cumhuriyet'le benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. İlgili gazeteyi, diğer örneklem gazetelerinden ayırtıran bir diğer husus ise belirli konularda milliyetçi söylemin boyutlarının aşılacak bireysel eylemlerin etnik, kavmiyetçi biçimde ifade edilebildiği örnekler görülebilmesidir. Zira Davos'taki panel moderatörünün eylemlerini eleştiren haberin fotoğraf üstü yazısı olarak tercih edilen *O moderatör Ermeni çıktı* ifadesi, belirtilen haber dilinin tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Birinci sayfaya ek olarak Davos hadisesine dair üç tam sayfa haberin kaleme alındığı gazetede, örneklem gazetelerine paralel biçimde siyasal aktörlerin, TSK'nın, yabancı basının, yabancı aktörlerin söylemlerine yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda *Türkiye Başbakanına saygısızlık yaptırtmayız* vb. alıntı içeren başlıkların tırnak içerisinde belirtilmemesi de ifadeyi sahiplenme olarak yorumlanabilir.

Yabancı yayın organlarındaki haberleri aktarım biçimindeki "dünya" algısının, diğer örneklem gazeteleriyle paralellik gösterdiği görülen Yeniçağ'ın Batı, Arap ve İsrail basınından haberleri derlediği; başlıklardaki *fırça* ve *korkuttu* ifadelerine rağmen haber içeriklerinin görece yorumsuz olarak aktarıldığı ifade edilmelidir. Muhalif aktörlerin görüşlerine de geniş ölçüde yer veren gazetenin *CHP ve DSP tepkili* başlıklı haberde, İsrail'i 'kuduz köpeğe' benzeten bir iktidar partisi milletvekilinin yanı sıra, CHP'li üç milletvekilin, SP'nin, DSP'nin, SHP'nin ve İP'nin sözcülerinin ifadelerini sayfalarına taşıdığı görülmektedir. Muhalif söylemlerden birinin seçilerek başlığa taşınmamış olması da gazetenin ideolojik ekseninde oluşturduğu tema bağlamında değerlendirilebilir.

Gazze'deki kutlamaları ve Filistinli aktörlerin olumlu beyanlarını da, ellerinde Türk Bayrakları ve Başbakanın posterleri bulunan kalabalık bir grubun görseli ile pekiştirmek suretiyle aktaran gazetede, ABD Başkanı Ortadoğu Özel Temsilcisi'nin

Türkiye ziyaretini ertelemesi iç sayfada küçük bir haber olarak görülmekle birlikte bu gelişmenin olumsuz olarak anlamlandırıldığı da ifade edilmektedir. Bu konuda ilgili gazetenin, ABD'li yetkililerin "teknik nedenler" gerekçeli açıklamalarının tamamını tırnak içerisinde belirtmek suretiyle, ilgili söyleme olan mesafesini ortaya koyduğu da mütalaa edilebilir.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki haber içerikleri ile köşe yazılarının içerikleri arasında en keskin farklılaşmaların yaşandığı gazetenin Yeniçağ olduğu söylenebilir. Milliyetçi duruş olarak algılanan hadiseyi haberlerinde olumsuz bir çerçeve ekseninde yansıtan gazetenin köşe yazılarında farklı açılardan olmakla birlikte ağırlıklı olarak tenkit içeren değerlendirmelerin kaleme alındığı görülmektedir.

Örneklem gazetelerinin Davos'ta yaşanan hadiseye dair haber üretim pratikleri incelendiğinde, ardalın ve bağlam bilgisinin aktarılması konusunda genel olarak yetersiz kaldığı ifade edilebilir. Zira Davos Zirvesi'nde, ilgili panelin düzenlenmesinin ve katılımcı seçiminin gerekçeleri olduğu gibi tartışmaya konu olayın tarihsel ardalını da bulunmaktadır. Fakat örneklem gazetelerinin tamamında, olayların sosyal ve siyasal arka planına bakılan ardalın bilgisine (Van Dijk, 2007, 171) yer verilmediği görülmektedir. Haberlerin ekserisinin gerilim, çatışma kalıpları üzerinden kurgulandığı gözlenen örnek vakada, ana olaya dair tüm bilgileri kapsayan bağlam bilgilerinde de eksiklikler olduğu ifade edilebilir.

"Gazze: Ortadoğu için Barış Modeli" adıyla düzenlenen ve süreç üzerinde belirleyici olma potansiyeli bulunan görece taraf aktörlerin katıldığı oturumda Başbakan'ın konuşmasının tamamını İsrail saldırılarına ayırmasını eleştirel tonda sunan Cumhuriyet gazetesinin, İsrail Cumhurbaşkanı'nın yüksek sesle ve Başbakanı işaret ederek konuşmasına, moderatörün ise fiziki müdahaleye varan eylem pratiğine yer vermeyen haberinde, ana olayı bağlamından kopararak, ideolojik kalıplarla çerçevelenmek suretiyle sunduğu ifade edilebilir. Ayrıca panelin diğer konuşmacılarının, Başbakanın söylemleriyle paralel beyanlarına yer verilmemesi de bağlam noktasında problematik bir husus olarak değerlendirilebilir.

Hürriyet gazetesinin haber üretim pratiklerinde bağlam bilgisi incelendiğinde ise ana olayın gelişim seyrinde konuya taraf aktörlerin söylem ve eylemlerine Cumhuriyet'e oranla daha fazla yer vermek suretiyle bağlamsal eksikliği nispeten azalttığı belirtilebilir. Lakin konuşma metinleri içerisinden seçici alıntılama yapılması ve panelin diğer katılımcılarının söylemlerine yer verilmemesi bağlamsal kısıtlılığa işaret olarak değerlendirilebilir.

Örneklem gazetelerinden Sabah'ın haberlerinde ardalın ve bağlam bilgisi aktarımı incelendiğinde, araştırma evresi içerisindeki haberlerde panelin gerçekleşmesine konu faktörlerin tanımlanmadığı, katılımcı aktörlerin konuya dönük geçmiş söylem ve eylemlerini içeren ardalın bilgilerinin ortaya konulmadığı, bununla birlikte haberleştirilen olayın da bağlamı içerisinde bütünlüklü olarak değerlendirilmediği ifade edilebilir.

Haber ağırlıklı olarak Başbakanın ne dediği üzerine kurgulayan gazetenin, diğer aktörlere söylemin nedenini açıklama noktasında atıf yaptığı, bu durumun da haberde bağlam eksikliği yarattığı vurgulanabilir.

Sözcü gazetesinin Davos vakası haberleri incelendiğinde ana olay olarak tartışmaların yaşandığı panelin son bölümlerine odaklanıldığı görülmekle birlikte bağlam bilgisi

noktasında olumlu ve olumsuz olarak değerlendirebilecek hususların olduğu belirtilebilir. Ana olayın sunumunun yapıldığı 30.01.2009 tarihli haberin birinci sayfasında olmasa da, iç sayfadaki devamında panel katılımcılarından üçünün (Ban Ki Mun, Erdoğan, Peres) ‘gerilim’ öncesi konuşmalarından bir bölümüne yer verilmesi bağlam açısından olumlayıcı bir husus olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan uygulanan seçici aktarım yöntemi, Amr Musa’nın söylemlerine yer verilmemesi, Cumhuriyet örneğinde görüldüğü üzere ilgililerin ses tonu ve beden dili gibi ‘gerilim’ temasında etkili olan faktörlere içerikte yer verilmemesi bağlamsal problematiği ortaya koyan bulgular olarak sıralanabilir.

Örnekleme gazetelerinden Yeniçağ da ardalın bilgisine yer vermemek suretiyle haberde tipleştirici yaklaşım belirlemekle birlikte ana olayın incelendiği geçmiş bölümde de ifade edildiği üzere ağırlıklı olarak Başbakanın söylem ve eylemleri üzerinden haber kurgusu yaptığı gözlenen gazetenin bağlam bilgisi aktarımında da sorun olarak tanımlanabilecek hususlar bulunmaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, oturumun konuşmacılarının, konuşma sürelerinin ve söylem yönünün iç sayfalarda dahi olsa belirtilmesi bağlam açısından olumlu olarak nitelendirilebilir. Lakin Başbakanın beyanlarının dikkate değer bölümü aktarılırken, ana olayın taraf aktörlerinden İsrail Cumhurbaşkanıın ifadelerine yer verilmeksizin “aynı sertlikte ve yüksek ses tonuyla karşılık verdi” biçiminde bağlaç olacak şekilde sunulup tekrar Başbakanın söylemlerine geçilmesi, buna mukabil diğer aktörlerin söylemlerine ise hiç yer verilmemesi, bağlamın bütünlüklü olarak tasvir edilmediğinin işareti olarak yorumlanabilir. Ayrıca ana olayın gelişiminde rolü bağlamında moderatörün üslup ve beden dilinin Sözcü’ye benzer biçimde ilgili haberde aktarılmaması bağlamı zayıflatırken, her iki gazetenin de takip eden günde moderatörün tutumunu tartışmaya ačan haber ürettikleri belirtilmelidir.

Örnekleme gazetelerinin haber kaynaklarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, kaynak seçiminde ağırlıklı olarak akredite kaynaklar olarak tanımlanabilecek siyasi, bürokratik, askeri elitler ile uluslararası aktörlerin söylemlerine ve başta batı basını olmak üzere yabancı basın-yayın organlarında yer alan içeriklere yer verildiği, atıf yapıldığı görülmektedir. Fakat atıf yapılan kaynakların seçiminde ideoloji ve mülkiyet ekseninde belirlenen yayın politikalarına uygun olarak kaynak seçimi yapıldığı ve/veya kaynakların ifadelerinden, ilgili politikaya uygun bölümlerin seçilerek sayfalara taşındığı söylenebilir. Bu bağlamda, ilgili hadiseye dair haberlerde Sabah ve Yeniçağ gazetelerinin ağırlıklı olarak Başbakanının eylem ve söylemlerini destekler nitelikte başlık ve içerik kurguladığı ve ilgili görüşü destekleyecek kişi ve/veya kurumların söylemlerine görece yüksek oranda yer verdikleri gözlenmektedir. Cumhuriyet, Hürriyet ve Sözcü gazeteleri ise haber kurgularını ağırlıklı olarak eleştirel tonda biçimlendirdiklerinden, kaynak olarak da olumsuz ve/veya olumsuz olarak algılanabilecek söylemleri seçtikleri, farklı görüşlere yer verildiğinde dahi yoğunluklu biçimde eleştirel söylemleri başlığa taşıdıkları görülmektedir.

Sonuç olarak gazetelerin akredite kaynakları kullanmak suretiyle hedef kitlede habere dair güven duygusunu arttırmayı amaçlamakla birlikte oluşturulan temayı ilgili kaynakların söylemleri üzerine bina ederek aktarıcı, ikincil kaynak konumuna geçen gazetelerin sıklıkla tekrarlanan tarafsızlık vurgusunu da güçlendirme arayışında oldukları ifade edilebilir. Özellikle dış politika gibi çok sayıda değişkene ve farklı argümanlar sunan aktörlere bağlı, kısa vadede dahi risk ve fırsatlar sunan

değişim ve dönüşüm odaklı bir alanda, gazetelerin haber kaynaklarına başvurmaları olası bir davranış olmakla birlikte, tercihli kaynak kullanımının mesleki etik açısından sorgulanabilir bir husus olduğu da ifade edilmelidir.

Sentaktik analizde, haberde yer alan cümlelerin etken ya da edilgen, basit ya da bileşik olma durumlarını inceleyen Van Dijk (1988, 78–81), etken ve edilgen yapıların çözümlenmesin yoluyla eylemi yapan(ları)ı saptamayı hedeflemektedir. Zira özellikle negatif eylemlere odaklı haberlerde sorumlunun açıkça belirtilip belirtilmediği dikkate değer bir husus olup, habere konu eylem(ler)in faillerinin, özellikle de yetkili konumda oldukları durumlarda, dışarıda bırakılabildiği, Van Dijk'ın (2007, 172) ve akabinde diğer araştırmacıların çalışmalarında sıklıkla gözlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen Davos haberleri sentantik analize tabi tutulduğunda ise ağırlıklı olarak kısa, basit ve etken cümle yapılarının tercih edildiği görülmektedir. Örneklem gazetelerinde, araştırma evresi içerisinde sunulan haber başlıkları ve içerikte edilgen cümle yapılarının kullanılmaması, habere konu aktörlerin güç/ iktidar sahibi pozisyonlarını ön plana çıkarmakta; özellikle başlık ve haber girişinde atıf yapılan aktöre dair belirlenen etken cümle yapılarıyla, ana olayın ve akabindeki gelişmelerin failinin belirlendiği görülmektedir.

Genelleştirilmiş ve nüanslar kapsam dışı bırakılmış tanımlama kapsamında Cumhuriyet, Hürriyet ve Sözcü gazetelerinde olayın siyasal aktörlerinin 'olumsuz olarak tanımlanan' eylemin tarafları olarak etken yapı çerçevesinde sunulmak suretiyle tenkit edildiği; Sabah ve Yeniçağ gazetelerinde ise olayın taraflarından Başbakanın eylemliliği vurgulanarak 'meşruluğu'nun arttırılmaya çalışıldığı ifade edilebilir.

Haber, ideolojik olarak toplumdaki elit grupların baskın inanç ve düşünce sistemlerinin benimsetilmesini sağlama arayışının ürünü olarak değerlendiren Van Dijk (1988, 82), bilgi ve ikna önermelerinin kabul edilmesinin karmaşık bir süreç olduğuna işaret ederek, haberlerde, kanıtlar, geçerli nedenler, görgü tanığı raporları, sayılar, kaynak ve alıntılar sunularak hedef kamuların iknaya çalışıldığına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda hedeflenen amaç ve etki düzeyine göre belirlenen retorik yapılar, vaka özelinde örneklem gazetelerinde incelendiğinde, haberleri destekleyen en belirgin hususun fotoğraflar olduğu görülmektedir. Haberde sunulanlara kanıt teşkil etmesi için sunulan fotoğrafların başında Başbakanın oturumu terk ederken ayakta, diğer konuşmacıların ise oturur pozisyondaki görüntüsü gelmektedir. Bu görsel, olumlayıcı tema içerisinde meşrulaştırıcı olarak sunulurken, olumsuz yaklaşım çerçevesinde diplomatik olmayan eylemin kanıtı olarak sunulmuş, diğer fotoğrafların da benzer biçimde haber içeriğiyle uyumlaştırılmak suretiyle kanıt hüviyeti kazandırılmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

Çalışma kapsamında örneklem gazetelerine yansıyan yakın görgü tanığı, oturum konuşmacılarından Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa'nın, Başbakanın "haklı" olduğunu belirten ifadeleri Cumhuriyet, Hürriyet ve Sabah'ta farklı ölçeklerde yer bulmuş; iktidara yakın söylem pratiğiyle Sabah gazetesi, iç sayfada da olsa ilgili aktörün beyanatına görece geniş ölçüde ve görünürlüğü arttırma potansiyeli olan çerçevelerle sunmuş, bu kapsamda Norveç'in eski başbakanlarından Kjell Magne Bondejek'in beyanatı da örneklem gazetelerinden Hürriyet ve Sabah'ta küçük ölçekte yer almıştır.

Retoriksel yöntemlerden sayısal veriler de örneklem gazetelerinin, örnek vaka bağlamında düşük yoğunlukta da olsa kullandığı yöntemlerden biri olarak ifade edilebilir. Meydana gelen hadisenin arkaplanındaki faktörlerden birinin de moderatörün zaman paylaşımında adaletsiz davranması olduğunu ileri süren Başbakanın, “Peres 25 dakika, ben 12 dakika konuşturuldum” beyanattı, örneklem gazetelerinden Cumhuriyet hariç diğerlerinde çeşitli ölçeklerde yer bulmuş, özellikle eylemi olumlayan yayın organlarında, ilgili veriler aracılığıyla meşruiyet ve haberde inandırıcılık arayışı olduğu belirtilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'nin iktisaden benimsediği ithal ikameci anlayış nedeniyle dış dünyayla ilişkilerini 1980'lere kadar görece sınırlaması, Soğuk Savaş döneminin sonuna kadar da Batı yönelimli, güvenlik öncelikli dış politika arayışlarının egemen olması; bununla birlikte de seçilen laik/seküler yönetim anlayışı ekseninde ifade edilen ülkelere ve halklara dönük mesafeli tavır benimsenmesi; Türkiye'nin ihracat odaklı büyüme stratejisine geçişi, bölgede “soydaş ve kardeş” olarak tanımlanan bağımsız devletlerin kurulmaya başlaması gibi gelişmelerle değişim gösterirken, 2000'li yılların başından itibaren Ortadoğu coğrafyasına da ilgi artışı gözlenmiştir. Avrupa Birliği'nde Türkiye'nin üyeliğine dönük olumsuz siyasi gelişmeler ve akabinde yaşanan iktisadi kriz vb. eko-politik gelişmelerin de, Türkiye'nin yeni pazarlar ve güç alanları elde etme arayışı üzerinde etkili olduğu belirtilebilir.

İfade edilen alanlar içerisinde yer alan Ortadoğu bölgesinde Türkiye'nin İslam'la demokrasiyi görece kaynaştırabilen ve Batı ile ilişkiler tesis edebilen yapısı, sanayi ve ihracat odaklı iktisadi kapasitesi gibi unsurlar nedeniyle hedef kamular nezdinde belirli avantajları bulunmakla birlikte çalışmanın geçmiş bölümlerinde belirtildiği üzere geç dönem bağımsızlık olanağı bulmuş bölge devletlerinin bazılarında aidiyeti pekiştirmek gayesiyle Osmanlı dönemine ve/veya Türkiye'nin hâlihazırdaki seküler yapısına dönük manipülatif enformasyon akışı nedeniyle olumsuz algılar da oluşabilmiştir. İsrail'i tanıyan Müslüman nüfuslu ilk ülke olması ve özellikle 1990'lı yıllarda artan İsrail yakınlaşması gibi faktörlerle birlikte değerlendirildiğinde, hedef yönetimler ve ötesinde kamular nezdinde olumsuz algıları azaltıp, olumlu düşünceleri pekiştirmek önem arz eden bir konu haline gelmiştir. Bu bağlamda, Irak'ın işgaline karşı alınan TBMM kararıyla başlayan, BM Güvenlik Konseyi'nde İran'a yönelik ambargolar içeren metne ret oyu kullanma ve İsrail-Filistin sorusunda Filistin'den yana tavır alma biçiminde devam eden eylemler, klasik dış politika paradigmasında değişimin işareti olarak okunabileceği gibi bölge coğrafyasında karşılık bulabilecek adımlar olarak da nitelenebilir. Bu gelişmelere ek olarak “komşularla sıfır sorun” ve Medeniyetler İttifakı projeleri, karşılıklı vize muafiyeti uygulamaları, stratejik ortaklık ve ortak kabine toplantıları, arabuluculuk girişimleri, sınır ötesi insanî ve kalkınma yardımları, eğitim, kültür-sanat faaliyetleri vb. hususlar bütünlüklü olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'nin yumuşak gücün taşıyıcı unsurları olarak tanımlanan kültür, siyasi değerler ile dış politika konularında girişimlerde bulunduğu vurgulanabilir.

Türk dış politikasında çeşitli kamu diplomasisi enstrümanları kullanılmakla birlikte, özellikle Filistin Sorunu bağlamında izlenen stratejinin “lider inşası”nı içerdiği de ifade edilebilir. Özellikle Davos gibi ekonomi odaklı ve yüksek medya takibine sahip bir forumda Gazze konulu bir panel organize edilmesi ve Türkiye'nin (BM ve Arap Birliği ile birlikte) süreçte etkin aktörler arasında tanımlanmak suretiyle Başbakan düzeyinde konuşmacı olarak katılımının sağlanması, kamu

diplomasisi hedefleri açısından anlamlı olup, tartışmanın İsrail Cumhurbaşkanı ile Türkiye Başbakanı arasında ve gerilim boyutunda yaşanması ise uluslararası ölçekte medya çıktısına neden olması bakımından anlamlıdır. Planlananın ötesine taşıdığı düşünülebilecek hadisedeki belirgin tavır alış biçimi, diğer faaliyetlerle bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde; bölge siyasetinde etkin yerel aktörlerin dâhili sorunlarına yoğunlaştığı, belirgin bir lider figürünün oluşmadığı (Cemal Abdül Nasır vb.), küresel aktörlerin ise Asya-Pasifik bölgesine odaklandığı bir dönemde Türkiye'nin öncü rolünü, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının ise karizmatik liderlik algısını pekiştirme olanağı sunduğu, çalışma içerisinde yer verilen araştırma raporlarına da yansımıştır.

Türkiye'nin sert güç parametrelerine dayanmayan kültür, siyasi değerler ve dış politika faaliyetleri bağlamında yumuşak güç ekseninde yürüttüğü Filistin politikasının, Ortadoğu ve Kuzey Afrika kamuları nezdinde olumlu olarak algılandığının işareti olarak yorumlanabilecek bulgular, kamu diplomasisi açısından anlamlı olmakla birlikte ifade edilen politikanın sürdürülebilir olmasında, dâhili kamuların da rıza ve desteğini almak önemli bir husus olarak değerlendirilmelidir. Zira dâhili sahada dış politikaya dönük destek, politika belirleme noktasında siyasal elitlerin elini güçlendirebilen bir husus olmakla birlikte ilgili faaliyetlere dönük artan orandaki tenkitler, siyasal iktidarın meşruiyet kaybına ve iktidar olma vasfını kaybetmesine kadar uzanacak bir sürece de yol açabilmektedir.

Bu bağlamda Türk dış politikasında, diğer alanlara göre değişimin görece fazla yaşandığı Ortadoğu ve Kuzey Afrika hattında itibar artırıcı faktörlerden biri olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya konan Filistin meselesine dönük yaklaşımın, medya evreni içerisinden seçilen örneklem gazetelerine yansımaları, yumuşak güç ve kamu diplomasisi öncelikli dış politikanın dâhili kamulara aktarım biçimlerini tespit noktasında önemli olarak nitelenebilecek hale gelmiştir.

Genel perspektiften değerlendirildiğinde, incelenen vaka bağlamında örneklem gazetelerinde görece yüksek oranda haber üretilmiş olması, ilgili olayların haber değerliliği açısından anlamlandırılabilir olduğunun göstergesidir. Niceliksel değer yanı sıra haber üretim pratikleri üzerinden niteliksel inceleme yapıldığında ise söylemde dikkate değer farklılaşmaların olduğu gözlenmiştir. Bu durum, söylemin oluşum sürecinde haber kaynaklarının, haberin üretildiği kurumun ve toplumun ekonomi politığının, haber profesyonellerinin ve editoryal sürecin belirleyiciliği bağlamında anlamlandırılabilir olup; haberlerde mutabık kalınan noktaların toplumsal faktörler ve bu faktörler içerisinde şekillenen haber profesyonellerinin yaklaşımlarıyla açıklanabileceği gibi tamamı sınırötesi coğrafyalarda gerçekleşen örnek vakalarda haber ajanslarına duyulan görece bağımlılığın sonucu olarak da yorumlanabilir.

Farklılaşma noktasında ise ana faktörün ideoloji ve kurumsal eko-politik olduğu belirtilebilir ki, bu durum, örneklem gazetelerinin seçimi ve tasniflenmesi safhasında ileri sürülen medyada ideoloji ve mülkiyet ayrışması varsayımını da destekler bir bulgudur. Zira Davos vakasında Yeniçağ'ın başlangıçta olumlayıcı tavrı ideolojik olarak değerlendirilebilir.

Yazılı basından ideoloji ve mülkiyet kriterlerine göre seçilen gazetelerden, sol ideoloji gazetesi Cumhuriyet'in, ilgili vakalar üzerinden haber üretim pratiğine dair genel bir değerlendirme yapıldığında, siyasal iktidara muhalif söylemin istikrarlı şekilde sürdürüldüğü, bu kapsamda alternatif görüşlerin -İsraili elitlerle

yapılan röportajlar dahil- aktarımı yoluyla makro ölçekte kurulan haber örgüsünün desteklendiği görölmektedir.

Ana akım gazetelerden görece sol eğilimli olmakla birlikte temelde tecimsellik kriterlerinin görünürlük kazandığı Hürriyet gazetesinin haberlerinde ise genel olarak örtük ideoloji aktarımı yapıldığı, çatışmacı söylemlerin haber içeriklerinden ziyade köşe yazılarına taşındığı belirtilebilir. Davos vakasında gözlendiği üzere haberlerinde statükonun devamını destekleyen ve siyasal gelişmelerin ekonomik sonuçlarına odaklanan gazetenin, özellikle manşet haberlerinde tiraj/ideoloji dengesi bağlamında aktörlere odaklı olmaktan ziyade olaylara odaklı söyleme ağırlık verdiği belirtilebilir. Aktöre dayalı beyanlarda ise gazetenin çizgisiyle uyumlu ifadelerin seçilerek başlığa taşındığı gözlenmiş, eleştirel ifadelerde ikincil kaynak olma durumuna görece dikkat edildiği bulgulanmıştır.

Örneklem gazeteleri içerisinde ana akım sağ eğilimli gazete olarak Sabah'ın incelenen vakaların tamamında siyasal iktidarın söylem ve eylem pratikleriyle uyumlaştırılmış dil kullandığı gözlenmiştir. Bu kapsamda iktidar elitleri tarafından da sıklıkla gündeme getirilen, genelde Filistin, özelde de Gazze'deki duruma dair haber sayısının görece yüksek olduğu bulgularan gazetede, incelenen örneklem gazetelerinden ayrışan biçimde Hamas'a dönük eleştirel içeriğe yer verilmediği tespit edilmiştir. Araştırmaya konu dönemde iktidar sözcülerinin, özellikle de Başbakanın söylemlerini büyük ölçüde olumlu bağlaçlarla sunan gazetenin, siyasal iktidarın Filistin politikasına dönük algıyı kuvvetlendirme arayışında olduğu belirtilebilir.

Sözcük seçimleri ve mizanpajıyla diğer gazetelerden görece ayrışan sol eğilimli Sözcü gazetesinin haber üretim pratikleri incelendiğinde ise, Sabah gazetesinde gözlenen durumun aksine kapsayıcı temasını siyasal iktidarın eleştirisi üzerine kurguladığı görölmektedir.

Milliyetçi çizgideki Yeniçağ gazetesinde ise millî duygulara hitap eden Başbakan'ın Davos tavrı olumlanırken, zaman içerisinde söylemde değişim yaşıandığı ve siyasal iktidara ideolojik uzaklık noktasında eleştirel dile ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Filistin'e dönük dayanışma perspektifinden haber üretimi yapılırken, siyasal iktidarın süreçteki rolüne dönük eleştirel söylem pratiği geliştirilmesi de ifade edilen ideolojik ayrışmanın işareti olarak yorumlanabilir.

Örneklem gazetelerinin analizinden çıkarılabilecek hususlar řu şekilde tanımlanabilir; öncelikle Van Dijk'in söylem analizi kriterleri bağlamında incelenen vakada ideolojinin belirgin faktör olarak ortaya çıktığı ve çalışmanın başında savlanan ideolojik ayrışma tezinin, ilgili vakalar dâhilinde doğrulandığı ifade edilebilir. İlgili gazetelerin, haber üretim sürecinde yabancı basından, siyasal aktörlerin ve hedef ülke kamularının söylemlerinden seçimler yaparak haber içeriklerinin güvenilirlik kriterlerinin arttırılmaya çalışıldığı tespit edilebilmektedir ki, bu husus Van Dijk'in tespitleriyle örtüşen bir husus olarak vurgulanabilir. Çalışmanın dikkate değer başlıca bulgusunun, Ortadoğu ve Kuzey Afrika sahasında Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı sağladığı gözlenen Filistin meselesine-iktidara dönük söylem pratiğindeki farklılaşma göz ardı edilmemekle birlikte- örneklem gazetelerinin tamamında yakınlaştırıcı ve olumlayıcı ifadelerle yaklaşılmıştır. Bu durum, ilgili konu bağlamında farklı ideolojik tabandaki dâhili kamular arasında görel bir mutabakat olduğuna işaret olarak yorumlanabilir ki, bu kesişimin az sayıda vaka için geçerli olabileceği ifade edilmelidir. Filistin meselesi ekseninde toplumsal tabanda gözlenen görece

benzer yaklaşımların, siyasal aktörlere, konu özelinde siyaset üretiminde avantajlar sağladığı gibi riskleri de beraberinde getirdiği ifade edilebilir.

Türkiye, çeşitli aktörler kanalıyla bölgeye dönük insanî yardım faaliyetlerinden, kalkınma yardımlarına, eğitimden kültür-sanat faaliyetlerine kadar çeşitli alanlarda kamu diplomasisi faaliyeti yürütmekte olup, ilgili çalışmaların performans ve üst hedefe katkı noktasındaki analizleri de ayrıca sınanmaya muhtaçtır. Lakin, bölge coğrafyasını etkileyen bir sorunda Türkiye'nin belirgin aktör konumuna yükselmesi, ifade edilen tüm çabaların medya çıktısının üzerinde, harici ve dahili medya gündemi yaratabiliyor ve bölge halkları nezdinde itibar arttırıcı faktöre dönüşebiliyorsa, bu durum Türkiye'nin dış politikasına olduğu kadar kültürel ve siyasi değerlerine de ilgiyi arttırma potansiyeli çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Bu bağlamda Türkiye gibi iktisadi, sınai, askeri faktörlerin yanı sıra nüfus ve yüzölçümü gibi çok sayıda kriter bağlamında "orta boy devlet" kategorisine giren bir ülkenin etki alanını genişletmede sert güç parametrelerinden ziyade yumuşak güce ağırlık vermesi, bunu yaparken de stratejik hareket etmesi gereklidir. Filistin meselesi ekseninde bölge ülkeleri nezdinde yakalanan ivmenin yanı sıra İsrail ile iktisadi ilişkilerin de artarak devam etmesine olanak sağlayan yapının kurulması kadar sürdürülebilir olması da kamu diplomasisi açısından önemlidir. Fakat ilgili konu başta olmak üzere genel olarak dış politika konularının, ideolojik kamplaşmanın ayrıştırıcı kalıpları içerisinde değersizleşmesine olanak vermeyecek şekilde konumlandırılması, dahili siyasetin popülist söylemleri içerisine çekilmeksizin sunulması ve halkın kahir ekseriyeti tarafından desteklenir hale getirilmesi, sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Lakin çalışmanın bulguları, siyasal aktörlerin medyaya yansıyan söylemlerinde ve haber üretim pratiklerinde ideolojik zemine dayalı derin ayrışmalar yaşandığını göstermektedir ki, bu durum, farklılıkların zenginliği olarak açıklanabileceği gibi, derin fay hatlarının yarattığı risk olarak da okunabilir.

Sonuç olarak Türkiye, diğer parametrelerin etkisi de göz ardı edilmemekle birlikte ağırlıklı olarak Filistin meselesindeki duruşu ile görece ayrıcalıklı yer edinmeye başladığı Ortadoğu ve Kuzey Afrika kamuları nezdindeki itibarını korumak, arttırmak ve sürekli kılmak için yumuşak gücün tüm değişkenlerinde ileri yönlü adımlar atmalı; iktisadi, siyasi, hukuki, demokratik ve kültürel özelliklerini geliştirip, çekiciliklerini arttırabilmeli; bunu yaparken de harici kamuları olduğu kadar iç kamuoyunu da bilgilendirmeye ve politik kararları desteklemeye teşvik edecek yöntemler geliştirilmeli, bu bağlamda dâhili kamuları salt edilgen gruplar olarak değil, politika yapım sürecine katkı sunan, yönlendiren halkla ilişkiler tabanlı kamu diplomasisinin katılımcı aktörleri olarak da değerlendirebilmeli, tek taraflı bilgi akışından ziyade geri bildirim de etkin olarak kullanan, süreklilik arz eden bir yapı inşa edilebilmelidir. Bu noktada kitle iletişim araçlarına dikkate değer rol ve sorumluluklar yüklendiği de ifade edilmeli; ilgili çerçevede, medya-siyaset ve iktidar ilişkileri de yeniden gözden geçirilebilmelidir.

Fakat siyasal alanın polarize olduğu, söylemlerin yapıcı, uzlaşmacı olmaktan ziyade çatışmacı hale evrildiği dönemlerde, demokrasilerde dördüncü güç olma nosyonu yüklenen medyanın çoğulculuk ve çok seslilik ilkesinde, duyulmayı duyulur, görülmeyeni görülür kılma üzerine bina edilmesi gereken habercilik anlayışından ziyade ideoloji/mülkiyet denkleminde kurgulanmış ve bütünü görmekten görece

uzak habercilik anlayışına kayabildiği gözlenmekte olup; durumu, Türkiye özelinde ezcümle olarak ifade etmek gerekirse, demokratik kriterlerde ileri yönlü atılacak her adımın, toplumsal yapının siyaset ve medya başta olmak üzere her alanında olumlu katkı yapabileceği görölmektedir. Toplumsal uzlaşı zemininin güçlenmesi ise araştırma bağlamında incelenen Filistin meselesinin anahtar görevi gördüğü kamu diplomasisi yaklaşımının uzun soluklu ve sürdürülebilir olmasının yolunu açacaktır.

Notlar

¹Raporda ifade edilen kritik alanlar; İttifaklar, İşbirlikleri ve Kurumlar, Küresel Kalkınma, Ekonomik Entegrasyon, Teknoloji ve Yenilikçilik ile Kamu Diplomasisi başlıkları altında sıralanmıştır.

²Manřet ve sürmanşetlerden seçilen başlıklar, gazetelerin yazım biçimleri (küçük/büyük harf) esas alınarak aktarılmıştır.

Kaynakça

- Akçadağ, E. (2015). *Dünya'da ve Türkiye'de kamu diplomasisi*. Erişim: 02.02.2015, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>.
- Akgün, M. ve Gündoğar, S.S. (2013). *Ortadoğu'da Türkiye algısı 2013*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Armitage, R.L. ve Nye, J.S. (2007). *CSIS commission on smart power: a smarter, more secure America*. Washington: CSIS Press.
- Bostancı, M. (2012). *Kamu diplomasisinde medyanın rolü ve önemi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Cull, N. (2006). "Public diplomacy" before Gullion: the evolution of a phrase. *CPD Blog*. Erişim: 30.06.2015, http://uscpublicdiplomacy.org/blog/060418_public_diplomacy_before_gullion_the_evolution_of_a_phrase.
- Cull, N.J. (2009). *Public diplomacy: lessons from the past*. Los Angeles: Figueroa Press.
- Çevik, B.S. (2014). Türkiye'nin yumuşak gücü: kapasiteni keşfet. *Stratejik Düşünce Dergisi*, 5(61), 50-52.
- Demir, V. (2011). *Kamu diplomasisi ve Türkiye'nin komşu ülkelerle ilişkilerine katkısı*. Erişim: 07.01.2014, www.siyasaliletisim.org/pdf/kamudiplomasisiveturkiyeninkomsulari.pdf,
- Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 55-77.
- Keskin, M.H. (2010). İsrail-Filistin sorununa yönelik AB politikaları. *Akademik Orta Doğu*, 5(1), 117-130.
- Leonard, M., Stead, C. ve Smewing, C. (2002). *Public diplomacy*. London: The Foreign Policy Center, The Mezzanine Elizabeth House.
- Potter, E.H. (2002). Canada and the New Public Diplomacy. Erişim: 27.08.2015, http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20020700_cli_paper_dip_issue81.pdf.
- Potter, E.H. (2009). *Branding Canada - projecting Canada's soft power through public diplomacy*. Quebec: McGill-Queen's University Press.
- Ross, C. (2002). Public diplomacy comes of age. *The Washington Quarterly*, 25(2), 73-83.

- Salem, P. (2011). Arap dünyasında Türkiye'nin imajı. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Sancar, G.A. (2012). *Kamu diplomasisi ve uluslararası halkla ilişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Signitzer, B. (2008). Public relations and public diplomacy: some conceptual explorations. A. Zerfass, B. van Ruler and K. Sriramesh (Eds.), *Public Relations Research: European and International Perspectives and Innovations* (pp. 205-218). Netherlands: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Szondi, G. (2008). Public diplomacy and nation branding: conceptuel similarities and differences. Erişim: 27.08.2015, http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20081022_pap_in_dip_nation_branding.pdf.
- Tuncer, H. (2009). *Diplomasinin evrimi gizli diplomasiden küresel diplomasiye*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Van Dijk, T.A. (1988). *News as discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, T.A. (2007). Bir söylem olarak haberin disiplinlerarası çözümlenmesi. G.Ş. Atabek ve Ü. Atabek (Ed.), *Medya Metinlerini Çözümlemek* (Ü. Atabek, Çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.